GRAMATICĂ

FUNCŢIA GENERICĂ A ARTICOLULUI HOTĂRÂT ÎN ROMÂNĂ ŞI GERMANĂ

Karla Lupşan

1. Consideraţii generale

Generalizarea presupune numirea unui element al unei clase ca reprezentant pentru întreaga clasă. În cazul în care entităţile nu sunt cunoscute pragmatic sau determinate sintactic, articolul hotărât generalizează. Funcţia de generalizare nu este specifică articolului hotărât, ci poate fi îndeplinită atât de articolul nehotărât la singular, cât şi de articolul Ø[1].

Grimm (1986) clasifică generalizarea după cum urmează: *generalizarea efectiv-distributivă*, *generalizarea tipologică*, *generalizarea exemplară* şi *generalizarea clasificatoare.* Articolul hotărât actualizează numai primele două subtipuri de generalizare (cf. Grimm 1986: 76). Astfel, dacă substantivul articulat hotărât se referă fie la totalitatea indivizilor dintr-o clasă, fie la fiecare individ în parte din cadrul acelei clase, dar fără a-l individualiza, vorbim despre o generalizare efectiv-distributivă. În cazul în care substantivul articulat se referă la întreaga clasă ca tip, adică nici la toţi indivizii, nici la un singur individ al respectivei clase, vorbim despre o generalizare tipologică.

---

[1] Deşi reprezintă un punct de vedere structuralist al opoziţiilor, pentru economia lucrării am considerat că articolul Ø face parte, alături de articolul hotărât şi nehotărât, din clasa articolelor.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

În lucrarea de faţă dorim să prezentăm atât obligativitatea prezenţei articolului hotărât în contextele generice, cât şi diferenţele de folosire a acestuia în limba română şi germană.

Am considerat că articolul hotărât este obligatoriu în acele contexte în care substituirea sa cu ceilalţi membri ai clasei articolelor ar conduce la generarea de propoziţii incorecte din punct de vedere gramatical. Propoziţiile contra normei lingvistice le-am marcat în continuare printr-un asterisc (de ex: **Soare străluceşte pe cer*). În cazul în care substituirea articolului hotărât a condus la propoziţii corecte din punct de vedere gramatical, dar a modificat sensul mesajului, am considerat că acesta nu este obligatoriu, iar articularea hotărâtă a substantivelor din astfel de contexte este impusă de regulile comunicării.

2. Generalizarea în limba română

Generalizarea tipologică se concretizează prin singularul substantivelor comune concrete:

Omul a descoperit focul.

Substantivul *omul* nu se referă nici la toţi indivizii din clasa oamenilor, nici la fiecare individ al acestei clase, ci la întreaga clasă a oamenilor, aflată, de exemplu, în opoziţie cu clasa plantelor.

La plural, acest enunţ ar fi un exemplu de generalizare efectiv-distributivă:

Oamenii au descoperit focul.

Substantivul *oamenii* se referă, aici, la întreaga clasă a indivizilor, dar nu tipologic.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

Ceea ce ne interesează pe noi în continuare este dacă, în aceste contexte, articolul hotărât poate fi substituit de articolul nehotărât la singular sau de articolul Ø, din moment ce şi acestea pot îndeplini funcţii generice.

(*) *Un om* a descoperit focul.

Prin această substituire, enunţul este corect din punct de vedere gramatical, dar nu mai are sens generic.

Substituirea articolului hotărât cu articolul Ø ar conduce la generarea unui enunţ incorect din punct de vedere gramatical.

* *Om* a descoperit focul.

În cazul substantivelor comune concrete, funcţia de generalizare tipologică nu poate fi îndeplinită decât de articolul hotărât la singular, acesta neputând fi substituit de niciun alt membru al paradigmei. Substantivele nume de materii şi cele abstracte, însoţite de articole cu funcţii generice, nu actualizează acest subtip de generalizare.

Generalizarea efectiv-distributivă, la substantivele numărabile, este concretizată în exemplele de mai jos:

Fiinţa umană adevărată este *femeia.* […] *Femeia* trăieşte, *bărbatul* scrie. (REM: 227)

De altfel, ai observat, cred, că în timp ce *bărbaţii* rămân întotdeauna mai mult sau mai puţin copii, *femeile* caută să-şi ascundă copilăria, […]. (REM: 249)

Prin această utilizarea generică a articolului hotărât la singular şi plural, afirmaţiile sunt valabile atât pentru întreaga clasă, cât şi pentru fiecare individ al clasei.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

Substituind articolul hotărât cu celelalte articole generice rezultă următoarele enunţuri:

[…] *O Femeie* trăieşte, *un bărbat* scrie.

(*) De altfel, ai observat, cred, că în timp ce *nişte bărbaţi* rămân întotdeauna mai mult sau mai puţin copii, *nişte femei* […].

* […] *Femeie* trăieşte, *bărbat* scrie.

* De altfel, ai observat, cred, că în timp ce *bărbaţi* rămân întotdeauna mai mult sau mai puţin copii, *femei* caută să-şi ascundă copilăria […].

Dacă prin substituirea articolului hotărât la singular cu cel nehotărât nu s-a modificat conţinutul mesajului, nu putem susţine acelaşi lucru şi despre substituirea formelor de plural. În acest caz observăm că substituţia articolelor nu conduce la formulări greşite din punct de vedere gramatical, însă articolul nehotărât la plural nu mai îndeplineşte o funcţie generică, ci sensul său este partitiv. Prin urmare, substituirea articolului hotărât la plural, care îndeplineşte o funcţie generică, nu este posibilă. Chiar dacă formele de singular se pot substitui, observăm că numai prin articularea hotărâtă sau nehotărâtă a substantivului nu este foarte clar dacă vorbitorul doreşte să producă un enunţ generic sau non-generic. Decodarea corectă a mesajului depinde de întregul context, atât cel lingvistic, cât şi cel extralingvistic, în care este folosit substantivul.

Dacă înlocuim formele hotărâte la singular şi plural cu cele ale articolului Ø, dăm dovadă de agramatism. Acest lucru ne arată că, în cazul acestei utilizări generice a substantivelor comune, nu putem utiliza articolul Ø. Cu toate acestea, unele forme nearticulate ale substantivelor concrete au funcţii generice. Aici ne referim la anumite expresii fixe transmise prin

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

tradiţie, deci vechi: *cui pe cui se scoate* sau *corb la corb nu-şi scoate ochii*.

În consecinţă, la substantivele comune concrete, articolul hotărât cu funcţia de generalizare efectiv-distributivă este folosit, în mod obligatoriu, numai la plural pentru că nu poate fi substituit de niciun membru al paradigmei din care face parte. Nu este obligatoriu la singular, pentru că poate fi substituit de articolul nehotărât.

Numele de materii apar la singular fie articulate hotărât, fie nearticulate. Folosirea articolului nehotărât la substantivele nume de materii „este legată de anumite construcţii şi sensuri sau/şi de o anumită intonaţie" (Avram 1986: 79) care nu sunt niciodată generice. Prin articularea nehotărâtă a numelor de materii ne referim la un obiect necunoscut/ indefinit din materia respectivă şi nu la materie. De exemplu, în enunţul: *Ana a cumpărat o pâine*, substantivul articulat nehotărât se referă la un anumit obiect, ce-i drept slab individualizat, dar în niciun caz la materia din care este alcătuit obiectul.

> Ţin minte cum, în mijlocul unei camere absolut goale şi albe, unde *lumina* intra pe o fereastră fără perdele şi galerie […]. (Mendebilul: 35)

Substituind cu articolul Ø formăm o propoziţie incorectă din punct de vedere gramatical:

> * Ţin minte cum, în mijlocul unei camere absolut goale şi albe, unde *lumină* intra pe o fereastră fără perdele şi galerie […].

Atunci când dorim să numim materia în general trebuie să folosim articolul hotărât. Cu toate acestea, ca în cazul substantivelor concrete, funcţia de generalizare efectiv-distributivă poate fi actualizată în română şi de forma nearticulată a substantivelor, cum ar fi în construcţiile impersonale de tipul: *se vede lumină*,

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

se găseşte brânză (apud Coja 1983: 78-79). Substituirea cu articolul hotărât (*se vede lumina*, *se găseşte brânza*) ar individualiza noţiunile denumite de substantive, deci ar schimba conţinutul mesajului. De asemenea, vorbim despre individualizarea noţiunii şi nu despre generalizarea ei, în cazul în care am folosi substantivul *lumină* la plural articulat hotărât sau cu articolul Ø.

În concluzie, în cazul substantivelor nume de materii, generalizarea efectiv-distributivă este actualizată, în română, numai de articolul hotărât la singular. În anumite construcţii fixe sau impersonale putem produce enunţuri generice cu ajutorul formei nearticulate a substantivelor, dar, pentru că în aceste contexte nu poate apărea articolul hotărât fără a se schimba conţinutul mesajului, nu vorbim despre o posibilă substituire cu articolul Ø.

Şi în cazul substantivelor abstracte, articolul hotărât poate fi utilizat cu funcţie generică numai la singular.

[…] Dar *singurătatea* e mai pătrunzătoare ca frigul. (Gemenii: 138)

În ceea ce priveşte substantivele abstracte din limba română, articularea lor nehotărâtă este posibilă numai dacă sunt determinate printr-un atribut sau dacă au un anumit fel de intonaţie, care indică o elipsă. Coja (1983: 54) exemplifică cele afirmate mai sus prin: *M-a apucat o tristeţe..! M-a apucat o tristeţe sfâşietoare.* Odată determinat un substantiv nu se mai poate referi la o noţiune generală, prin urmare ne rămâne să verificăm, cu ajutorul testului substituţiei, dacă articolul hotărât cu funcţie generică poate fi înlocuit de articolul Ø în cazul acestor substantive.

* Dar *singurătate* e mai pătrunzătoare ca frigul.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

Enunţul este incorect din punct de vedere gramatical, deci articolul hotărât nu poate fi substituit de articolul Ø.

Substantivele abstracte pot avea plural numai când se folosesc cu sensuri concrete. Avram (1986: 38) exemplifică această afirmaţie prin sensurile cuvântului *bunătate.* Cu sensul „însuşirea de a fi bun" substantivul nu are plural, dar cu sensul „binefacere, mâncare bună, bogăţie" se foloseşte şi la plural (d. ex: *Am mâncat tot felul de bunătăţi*). Având sensuri concrete, atunci când sunt folosite la plural, substantivele abstracte articulate hotărât la plural pot fi folosite şi în enunţuri generice, distribuţia articolelor fiind, în aceste situaţii, similară cu cea a substantivelor concrete.

3. Generalizarea în limba germană

Ca în română, funcţia de generalizare poate fi îndeplinită atât de articolul hotărât, cât şi de articolul nehotărât sau de articolul Ø.

Pentru a exemplifica generalizarea tipologică, preluăm propoziţia propusă de Grimm (1986: 76):

Der Mensch hat das Werkzeug erfunden.
Omul a inventat unealta.

Substantivul *der Mensch* se referă la clasa oamenilor ca tip. Substituind articolul hotărât cu articolul nehotărât la singular, schimbăm sensul enunţului:

Ein Mensch hat das Werkzeug erfunden.

Prin această substituire, enunţul, deşi corect gramatical, nu mai este generic.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

Substituirea articolului hotărât cu forma nearticulată a substantivului ar conduce la generarea unui enunţ incorect din punct de vedere gramatical.

* *Mensch* hat das Werkzeug erfunden.

Acelaşi enunţ, la plural, nu ar mai actualiza funcţia de generalizare tipologică, ci pe cea de generalizare efectiv-distributivă:

Die Menschen haben das Werkzeug erfunden.

De aceea, aplicarea testului substituţiei la plural este irelevantă.

Prin urmare, în cazul substantivelor comune concrete, funcţia de generalizare tipologică nu poate fi îndeplinită decât de articolul hotărât la singular, acesta neputând fi substituit de niciun alt membru al paradigmei articolelor.

În limba germană, ca în română, articolul hotărât poate fi utilizat generic atât la singularul, cât şi la pluralul substantivelor concrete numărabile. În aceste situaţii actualizează generalizarea efectiv-distributivă (cf. Grimm 1986: 76):

BRUSCON
Das Weib lockt *den Mann*
aus der schönsten Gegend
in das scheußlichste Loch. (Der Theatermacher: 42)

BRUSCON:
Femeia atrage *bărbatul*
din cea mai frumoasă regiune
în cel mai mizerabil cotlon. (Făcătorul de teatru: 37)

BRUSCON
Frauen machen Theater
Die Männer sind Theater
Das ist die Schwierigkeit. (Der Theatermacher: 53)

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

BRUSCON:
Femeile fac teatru
bărbaţii sunt teatrul,
aici e greutatea. (Făcătorul de teatru: 43)

Substantivele culese italic se referă atât la întreaga clasă, cât şi la fiecare individ al clasei. Din propoziţia *das Weib lockt den Mann* înţelegem că toţi indivizii din clasa femeilor atrag indivizii din clasa bărbaţilor, dar şi că fiecare individ din clasa femeilor poate atrage un individ din clasa bărbaţilor.

În aceste contexte, putem înlocui articolul hotărât cu articolul nehotărât la singular fără a schimba conţinutul mesajului:

Ein Weib lockt *einen Mann*
[…].

Ne rămâne să verificăm dacă în aceste propoziţii poate fi folosit şi articolul Ø.

**Weib* lockt *Mann*
[…].

Dacă am substitui forma articulată hotărât a substantivelor comune concrete cu forma nearticulată a acestora, am da dovadă de agramatism. Acest lucru ne arată că, în cazul acestei utilizări generice, nu putem utiliza articolul Ø la singular.

La plural, observăm următoarele:

BRUSCON
Frauen machen Theater
Die Männer sind Theater
Das ist die Schwierigkeit. (Der Theatermacher: 53)

Substantivul *Frauen* articulat cu articolul Ø are, aici, funcţia de generalizare efectiv-distributivă. În acest context, substan-

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

tivul poate apărea şi articulat hotărât: *Die Frauen* machen Theater [...]. De asemenea, propoziţiile *Männer sind Theater* şi *Die Männer sind Theater* exprimă acelaşi lucru. De aici tragem concluzia că funcţia de generalizare efectiv-distributivă este îndeplinită, în limba germană, la plural, atât de articolul Ø, cât şi de articolul hotărât.

Articolul hotărât poate fi folosit, la singular, cu funcţie generică şi pe lângă substantivele abstracte:

> *Der Zorn* ist heilig, und wir wollen ihn nicht klein machen auch nicht mit Begründungen. (Windstille: 164)

> *Mânia* este sfântă şi nu vrem să o minimalizăm, nici cu motivaţii. (Acalmie: 119)

Aplicând testul substituţiei obţinem:

> *Zorn* ist heilig und wir wolen ihn nicht klein machen auch nicht mit Begründungen.

Observăm că în limba germană substituirea articolului hotărât la singular cu articolul Ø este posibilă la substantivele abstracte.

Substantivele nume de materie sunt articulate cu articolul Ø când sunt folosite cu sens generic şi sunt articulate hotărât numai când se referă la materia concretizată sau la un obiect din materia respectivă (cf. Helbig/ Buscha 1977: 330):

> *Wir trinken gern Rotwein*. (generalizare)

> *Herr Ober, bringen Sie uns den Rotwein*! (individualizare)

În concluzie, la substantivele abstracte generalizarea efectiv-distributivă este actualizată în germană atât de articolul hotărât, cât şi de articolul Ø la singular, iar la substantivele nume de materii numai de articolul Ø.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

4. Concluzii

Generalizarea tipologică se exprimă, în ambele limbi, exclusiv prin articolul hotărât la singular:

Omul a descoperit focul./ *Der Mensch* hat das Feuer entdeckt.

Generalizarea efectiv-distributivă se poate exprima, în ambele limbi, prin articolul hotărât sau nehotărât la singular:

Bărbatul e o fiinţă. / *Der Mann* ist ein Lebewesen**.**

Un bărbat e o fiinţă. */ Ein Mann* ist ein Lebewesen.

Articolul hotărât poate fi utilizat cu funcţie generică numai la singular în cazul substantivelor abstracte, atât în română, cât şi în germană:

Dreptatea e importantă./ *Gerechtigkeit* ist wichtig.

Generalizarea efectiv-distributivă a substantivelor concrete numărabile e actualizată la plural, în limba germană, atât de articolul hotărât, cât şi de articolul Ø, pe când, în limba română, aceasta e actualizată exclusiv de articolul hotărât:

Die Frauen/ Frauen machen Theater./ *Femeile* joacă teatru/ * *Femei* joacă teatru.

La substantivele abstracte este actualizat acest tip de generalizare, în română, numai de articolul hotărât la singular, iar, în limba germană, atât de articolul hotărât, cât şi de articolul Ø la singular:

Die Gerechtigkeit/ Gerechtigkeit ist wichtig./*Dreptatea* e importantă./ * *Dreptate* e importantă.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

Substantivele nume de materii româneşti pot fi folosite cu funcţii generice numai la singular şi numai articulate hotărât, iar cele germane numai articulate cu articolul Ø la singular:

Wir trinken gern *Wein*./ Ne place *vinul*.

Izvoare literare:

Bernhard, Thomas (1989): *Der Theatermacher.* Frankfurt/ Main: Suhrkamp, 161 p.

Bernhard, Thomas (Traducător Dan Stoica: 1996): *Făcătorul de teatru.* În: „Teatrul austriac contemporan". Iaşi: Institutul European, p. 13 – 113.

Cărtărescu, Mircea (1996): *Nostalgia.* Bucureşti: Humanitas, 317 p.

Cărtărescu, Mircea (Traducător Gerhardt Csejka: 1997): *Nostalgie.* Berlin: Volk & Welt, 443 p.

Gruber, Marianne (1991): *Windstille.* Wien: Edition, 212 p.

Gruber Marianne (Traducător Ana Cleţiu: 1993): *Acalmie*. Timişoara: Excelsior, 154 p.

Bibliografie selectivă:

GALR	Academia Română/ Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti", *Gramatica Limbii Române. Cuvântul* (vol. I)/ *Enunţul* (vol. II), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
Avram 1986	Mioara, Avram, *Gramatica pentru toţi*. Bucureşti, Editura Academiei Române.
Coja 1983	Ion, Coja, *Preliminarii la gramatica raţională a limbii române. Gramatica articolului* (vol. I), Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
Engel,/ Isbăşescu 1993	Ulrich, Engel/ Mihai, Isbăşescu et al. *Kontrastive Grammatik deutsch-rumänisch* (2. vol), Heidelberg, Groos.
Grimm 1986	Hans-Jürgen, Grimm, *Untersuchungen zum Artikel-gebrauch im Deutschen*, Leipzig, WEB Enzyklopädie.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)

Helbig/ Buscha 1977 Gerhard, Helbig/ Joachim, Buscha, *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländer-unterricht*, Leipzig, VEB.

Generalisierungen durch den bestimmten Artikel im Rumänischen und Deutschen

Zusammenfassung

Der bestimmte Artikel kann sowohl im Deutschen als auch im Rumänischen zur Verallgemeinerung dienen. Ausgehend von J. Grimms (1986) Klassifikation der Generalisierung wird in der vorliegenden Arbeit sowohl der unterschiedliche Gebrauch als auch die Obligativität des deutschen und rumänischen bestimmten Artikels in generischen Kontexten ermittelt.

BDD-A12874 © 2007 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:47 UTC)